

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Remissvar på Kulturutredningen SOU 2009:16

Härmed översänds gemensamt remissvar från organisationer och utbildningsinstitutioner med verksamhet inom folk- och världsmusik och folk- och världsdans: Eric Sahlström Institutet ESI, Folkmusikens hus i Rättvik, Riksförbundet för Folkmusik och Dans, RFoD, Svenska Folkdansringen, Sveriges Spelmäns Riksförbund, SSR. Yttrandet stöds av institutioner / avdelningar för folkmusik på Högskolan för scen och musik vid Göteborgs universitet, Musikhögskolan i Inggesund samt Musikhögskolan i Malmö och görs även efter hörande av Institutionen för folkmusik vid Kungl Musikhögskolan i Stockholm.

ESI, Folkdansringen, RFoD och SSR, arbetar sedan ett år tillbaka med att formulera en nationell handlingsplan för ökad samverkan och utveckling av våra genrer. I delar av arbetet deltar även Folkmusikens Hus i Rättvik och företrädare för högskoleutbildningar. Vi har stora förväntningar på att detta arbete skall långsiktigt stärka detta kulturområde och leda till att det oftare uppmärksammas vid kulturpolitiskt beslutsfattande.

Undertecknade instämmer i huvudsak i de synpunkter som lämnats av Amatörkulturens samrådsgrupp, **ax**, Ideell kulturallians och Musikarrangörer i samverkan, MAIS bl.a. vad avser aspektpolitik, konventionen om immateriella kulturarv samt behovet av ett nationellt ansvarstagande på musikområdet för vissa av de uppgifter som Rikskonserter idag ansvarar för.

Civila samhället – amatörer och proffs

Vi delar Kulturutredningens analys av utvecklingen, men saknar i många fall konkreta förslag på åtgärder för att motverka de brister i kulturlivet som analysen identifierat. Sverige behöver en förnyelse av kulturpolitiken. En sådan förnyelse måste också innebära att organisationsstrukturen förändras. Vill man att kulturpolitiken skall nå och beröra alla, krävs en ny politik för den civila sektorn i kulturlivet. ***Kulturpolitiken kan bidra till att stärka demokrati och rättvisa genom ett ökat stöd till de demokratiska organisationerna så att dessa får bättre möjlighet att verka.***

Verksamheten i våra organisationer och institutioner förvaltar och utvecklar immateriella kulturarv som vår historia och vårt moderna samhälle vilar på. Vi gör inte detta av nostalgiska skäl, inte heller därför att vi anser att vi skall leva som man gjorde för 50 eller 100 år sedan. Vi gör det på grundvalen att alla människor är lika mycket värda och skall mötas med respekt för sitt kulturarv och sin särart. Den traditionella folkdansens och folkmusiken i Sverige har rötter i många länder. Med trygghet i de egna rötterna underlättar vi för öppenhet mot andras kulturarv. Vi vill och kan fungera som brobyggare som hjälper till att minska konflikter i samhället.

Organisationernas verksamhet bygger på mångas ideella aktivitet. På så sätt görs professionella artister tillgängliga för en bred publik som vill lyssna och dansa till musiken. På samma sätt utvecklas och stärks amatörverksamhet. Folkmusik- och

folkdansverksamheter utvecklas av oss gemensamt, av våra organisationer, institutioner och högskolor, under förutsättning att vi har tillgång till nödvändiga resurser.

Stödet till kultursektorn måste vara långsiktig och bygga på insikten att hela sektorn inte kan vila på enbart ideellt engagemang. ***Det behövs en infrastruktur med stabila grundresurser för att maximera de ideella insatserna och utveckla lokal och regional kulturverksamhet.***

Kulturutredningen lyfter inte fram de centrala organisationernas betydelse. Denna brist rimmar illa med utredningens mål att stärka civilsamhällets betydelse i den nationella kulturpolitiken. Organisationerna är en stark lokal kulturkraft, och bör respekteras och stödjas för att kunna stå oberoende av kommun och region/landsting. ***Vi efterlyser en tydlig skrivning om att samarbetet mellan de ansvariga statliga kulturmyndigheterna och det civila samhällets organisationer ska stärkas genom dialog.***

Portföljmodellen

Vi har inte något emot en portföljmodell där man sammanför medel för kulturell verksamhet lokalt- regionalt vad gäller de regionala institutionerna inom scenkonst, museer och kulturarvsbevarande. Vi ser dock en överhängande risk att portföljmodellen kan i delar av landet gynna det institutionella regionala kulturlivet på bekostnad av det kulturskapande som sker inom det ideella föreningslivet och det s.k. "fria musiklivet". Risken finns att stora offentliga institutioner tränger undan civilsamhällets möjlighet. Det står i rak motsats till kulturutredningens intentioner.

En utväg är att de medel som läggs in i portföljen enbart är avsedda för lokala regionala institutioner och att övriga verksamhetsmedel förmedlas genom nationella organ.

Vi förutsätter att de centrala amatörkulturorganisationerna även fortsatt får centralt fördelade statsbidrag.

Vi förutsätter att medel till lokala ideella musikarrangörer även fortsättningsvis fördelas centralt via riksorganisationerna.

Institutioner för folk- och världsmusik och dans

Sedan de kulturpolitiska besluten 1974 har en omfattande struktur av utbildningar inom framförallt folk- och världsmusik byggts upp, men i viss mån även inom folk- och världsdans. Från att ha negligerats av kulturlivet, har under de senaste trettio åren folkmusik/världsmusik blivit erkänt som seriös kultur. Musiker utbildas idag på fyra av sex musikhögskolor. Publiken har dock inte i tillräcklig utsträckning fått tillgång till dessa musiker. Kulturpolitiken har inte utvecklat strukturer som gör att dessa musiker också får höras på sina eller kanske bättre uttryckt på genrens villkor. I stort sett alla som utbildas inom dessa områden är idag hänvisade till arbeten som frilansare. De flesta är mångsysslare – arbetar som pedagoger, artister och med andra slags uppdrag. Kulturpolitiken, skattesystemet liksom arbetsförmedlingarna bör underlätta denna bredd, men ställer istället ofta hinder i vägen.

På de fyra musikhögskolor som arbetar med folk- och världsmusik finns insikten om att kvalitet förutsätter specialisering. Utredningen diskuterar svårigheterna att tvinga fram

mångfald. Vår erfarenhet är att regleringsbrev till statliga institutioner och förhandlingar om påsar eller portföljer inte är tillräckliga påtryckningsmedel för att skapa mångfald. Det är svårt att åstadkomma nya former för specialisering genom skrivningar i regleringsbrev eller tillsättande av enstaka styrelseledamöter med annan än gängse bakgrund.

Våra genrer behöver samma möjligheter till repetitioner och utveckling av repertoar och konsert eller sceniska program som konstmusikens institutioner. Våra genrer behöver samma möjligheter till konstnärliga experiment och forskning möjlighet att engagera gästartister skapa residens mm. Det saknas idag en infrastruktur för detta.

Utan starka centra med kompetens inom folk- och världsmusik kommer direktiv om mångfald få begränsade effekter för våra genrer. Det behövs särskilda institutioner som specialiserar sig på denna genre.

Villkoren för folk- och världsdans har stora likheter, men också stora skillnader jämfört med vad som gäller för folk- och världsmusik. Folkdansen har svagare utbildningsstruktur. Utbildningar för artister saknas nästan helt och utbildningsstrukturen för pedagoger är svag. Danslivet inklusive Kulturrådet prioriterar inte folk- och världsdans vid bidragsgivning, i arrangörsstrukturerna och inte heller i de flesta regionala danskonsulenters arbete.

Idag finns nationella centra för folk- och världsmusik samt dans i Stallet folk- och världsmusik i Stockholm, Eric Sahlström Institutet i Tobo och Folkmusikens Hus i Rättvik. Dessa centra är livsviktiga för den traditionella musikens och dansens bevarande och utveckling i landet. De har de senaste åren drabbats hårt av försämrade ekonomiska förutsättningar.

Vi anser att befintliga centra skall stärkas och ges tydliga nationella uppdrag med nationell finansiering. Uppdragen kan handla både om insatser för amatörer och för proffs. Stöden skall värdesäkras.

Flera nya centra behöver skapas inte minst för utveckling av dans och för musik och dans med rötter i minoritetens kultur och i kulturer med rötter utanför Sverige. Stödet till genrer som inte fick institutionsfunktioner på 70-talet bör stärkas så att fler genrecentra kan skapas.

Jämlikhet mellan genrer

Begreppet "svaga musikgenrer" som används i kulturutredningen är i detta perspektiv olyckligt och missvisande. Svensk jazz eller folk- & världsmusik kan knappast beskrivas som svaga genrer ur ett konstnärligt eller kreativt perspektiv. Det handlar snarare om musikformer som saknar röst, resurser och institutioner utifrån en fördelningspolitisk problematik som kulturutredningen undviker att analysera.

Att inte förhålla sig till denna genreproblematik är att sticka huvudet i sanden. Speciellt i en tid där företrädare för dessa delar av musiklivet med allt högre röst talar om problem i termer av "strukturella orättvisor" och en rådande "musikalisk genremaktordning". Musikvetenskaplig forskning har också intresserat sig alltmer för "estetiska kulturella hierarkier". Detta kommer förr eller senare att kräva en omprövning av invanda föreställningar, men det innebär också en möjlighet till förnyelse och ökad mångfald. En

handlingsberedskap för att möta denna utveckling borde också genomsyra en statlig kulturpolitik på musikområdet.

Genrefrågor behöver bevakas i förhandlingarna mellan stat och region. Frilansande musiker kan inte betraktas som en enhetlig grupp. De nya stödformerna i kulturlivet som byggs upp måste suddas ut de orimliga skillnader som idag råder mellan genrer. Inom vissa genrer som saknar institutioner är alla konstnärer hänvisade till att arbeta som frilansare.

Arbetet inom den nyinrättade Musikalliansen visar på stora skillnader i exempelvis anställningsvillkor mellan olika genreområden. Möjligheten till längre projektanställningar kommer med få undantag nästan enbart frilansande musiker inom västerländsk konstmusik (med starka institutioner) till del. Detta kan leda till en snedfördelad arbetsmarknad och en avsmalning av konstnärlig bredd i det regionala musiklivet.

Rikskonserter, STIM och Kulturrådet har idag stödsystem som företrädesvis riktar sig till konstnärligt skapande och utvecklingsarbete inom noterade musikformer. Bidragen har genom regelverkens utformning och representation i referensgrupper, främst kommit att omfatta musikskapare inom västerländsk konstmusik och nutida musik. Men det finns stora behov att stödja nyskapande av musik även inom andra genrer. Stödformer till konstnärligt utvecklingsarbete och musikskapande inom icke noterade och improviserade musikformer behöver utvecklas.

På motsvarande sätt råder ojämlikhet i stödet av dans. Även här behövs anpassning av regler, breddad sammansättning av referensgrupper mm för att stödet skall på ett jämlikt sätt ges till alla genrer.

Flera av dessa problem har uppmärksamats. Kulturrådet har ändrat i sitt regelverk för att öka genrebredden i sin bidragsgivning till kompositioner. Ett steg i rätt riktning, men många steg återstår.

Den nya kulturpolitiken bör byggas upp så att de idag rådande skillnaderna mellan genrer kompenseras.

Lars-Erik Kalles
ordf. Folkmusikens hus

Margaretha Mattsson
ordförande SSR

Michael Näslund
VD Eric Sahlström Institutet

Ingela Thalén
ordf. Folkdansringen

Eva Åström Rune
ordförande RFoD

Med stöd från

Mats Berglund
Kursledare i folkmusik
Musikhögskolan i Ingesund

Pär Moberg
Kursledare folk- o världsmusik
Musikhögskolan i Malmö

Jonas Simonson
Kursföreståndare Världsmusikutb
Högsk för scen och musik vid Gtbs univ.